

UNITÁRIUS ÉLET

XXVI. ÉVFOLYAM, 3. SZÁM

1972. JÚLIUS—SZEPTEMBER

Adjak hálát az Istennek

Az ősz a hálaadásnak az ideje.

Unitárius egyházunk, amely az ember tökéletességét kívánja elősegíteni, az ősz közeledésével az efézusi levél 5. részének 20. versével figyelmeztet: „Adjak hálát mindenkor, mindenért Istennek.”

A hála és a vele járó hálaadás szerves tartozéka az életnek. Az ó-testamentumi időknek nagyjai, hálájuk kifejezésekként, áldozatot mutatnak be Istennek. A hála nagyságára jellemző, hogy a patriarka saját gyermekét akarja Istennek feláldozni. Az Egyiptomból való szabadulás feletti hálát ma is a kovásztalan kenyér ünnepe tartja fenn. Az újtestamentumban Jézus azért ad hálát Istennek, mert titkait az egyszerű embereknek jelentette ki. Azoknak, akik mindig hajlandóak a jobb életet munkálni és nem rettennek vissza az áldozathozattól. Az apostolok hálája a gyülekezetek lelki gyarapodásáért hangzik el, de ezzel az érzéssel fordulnak Isten felé azért is, hogy megvilágosodott előttük az életnek értelme, és mint Krisztus követői munkálkodhatnak a tökéletesség megnyeréséért. Ez a pár példa csupán arra kíván rámutatni, hogy a hála milyen széles skálájú és arra, hogy az mindenkor az Isten és az ember viszonyát juttatja kifejezésre. A mi mostani hálaadásunk az életet jelentő kenyérrel van kapcsolatban. De vonatkozik azokra a lelki táplálékokra is, amelyek tökéletessé válásunkat segítik. Így Jézus evangéliumára és azoknak az elődeinknek életművére, akik a világnak kívántak világossággul szolgálni.

A mindennapi kenyeret idézve, az újabban felnövekvő nemzedéknek talán már fogalma sincs arról, hogy mit jelentett régebben előteremteni azt a mindennapi kenyeret, amelynek kérésére Jézus az úrimádságban hívja föl a figyelmet. Nem tudja, hogy mennyi fáradsággal járt föl szántani a földet, bevetni búzával, majd aggódni a kevés őszi csapadék és a hótakaró nélküli téli fagyok miatt. Nem tudja, hogy milyen fáradsággal járt a beérett gabona levágása, kévébe kötése, kalangyába rakása, és hogy mennyit kellett még izzadnia és dolgoznia a föld népének, amíg a cséplőgépen keresztül zsákokba került az életet jelentő búzaszem. Ma a modern technika, a

nagyüzemi gazdálkodás jóformán minden munkát a gépekkel végeztet, és az emberre csupán az irányítás felelőssége és a gépkezelés feladata hárul. De az emberre marad a hálaadás is, annak, aki a technika eszközeit adta, aki megvilágosította az értelmet, megismertette a közösségi munka előnyeit, erőt, bátorságot és hitet adott, hogy a föld népe is szakíthasson a múlttal, és a jövőt az egyéni élet keresztjeinek elhagyásával a közösségi keretek között építhesse.

A mindennapi kenyér, legyen az fehérebb vagy barnább, az Isten és az ember egymásra találásának a záloga. Az isteni gondviselés bizonyossága, az ember isten fiává válásának értékelése, s annak a kiengesztelődésnek és megbocsátásnak a kifejezésre juttatása, amelyben Isten felhozza napját úgy az igazakra, mint a hamisakra. Amikor kezünkbe vesszük az életet jelentő mindennapi kenyeret, jusson eszünkbe Jézus, aki így szólt: „Példát adtam néktek, hogy ti is hasonlóképpen cselekedjétek.” Azaz becsüljétek, szeressétek és értékeljétek egymásban azokat az isteni vonásokat, amelyek istenfiúságotokat és országa munkálására való alkalmas voltokat bizonyítják.

A mindennapi kenyérre való emlékezésben nem hagyhatjuk figyelmen kívül azokat az erőfeszítéseket sem, amelyek hozzásegítenek a szellemi élet, a lélek elnyeréséhez. Itt és ebben elsősorban tanítómestereinkre, Jézusra gondolunk, de idézhetnénk egyházunknak néhány olyan kimagasló egyéniségét, akik az evangélium szellemében igyekeztek a lélek kenyerét általánosabbá tenni.

Mi magunk is beállunk azoknak a sorába, akik a mindennapi kenyér mellett a lelki táplálékról sem feledkeznek meg. Ezekre emlékezve gondoljunk hálás lélekkel Jézus evangéliumát tolmácsoló egyházunkra, és amikor hálaadó lélekkel sorakozunk föl — szerte az országban — az úrasztala köré, hogy a kenyér és a bor magunkhoz vételével kérjük Istennek áldását, akkor ne feledjük az efézusi levélnek intelmét: „Adjak hálát mindenkor, mindenért Istennek.”

Kelemen Miklós

Vietnamért, a békéért

Egyetértünk a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának a vietnami népiirtást elítélő nyilatkozatával és velük együtt, és sok más haladó és világi szervezettel egyetértésben kijelentjük, hogy az USA kormányának vietnami agressziója ellentmond minden emberi és nemzetközi jognak és erkölcsi törvénynek.

Felhívjuk híveinket, a külföldi testvéregházakat, hogy együtt tiltakozzunk az ellen, „hogy bűnös kezek megsemmisítsék Isten teremtményeit és az emberek életét biztosító alkotásokat”.

A vietnami népiirtás megszüntetése ma a világ békéjének legfontosabb ügye. A tolerancia szellemét négy évszázada őrző egyházunk az indokínai háború megindulása óta támogatta a sok áldozatot vállaló vietnami

nép szabadságküzdelmét. Vállaljuk — hitelvi tanításainkból folyóan — az Indokínai Szolidaritási Hét programját: „Cselekedjünk együtt Vietnamért, a békéért!” Gyülekezeteink perselyadományai is hozzájárulnak társadalmunk segítő akciójához, hogy gyógyszereket, kórházi felszereléseket és a megrongált gátak újjáépítéséhez szükséges eszközöket megvásárolhassák.

Hisszük, hogy az érettük mondott imádságaink, a hazai és külföldi egyházak és társadalmi szervezetek segítőkézsége hozzájárul a könnyek letörléséhez, kifejezi szolidaritásunkat, segíti a vietnami nép további helytállását s az igazságos békéért vívott nemes küzdelmét.

Dr. Kovács Lajos a romániai unitárius egyház új püspöke

Dávid Ferenc püspöki székének 28. utódát 1972. június 11-én a kolozsvári unitárius templomban iktatták be püspöki méltóságába.

Kriza János dédunokája, néhai Kovács Lajos brassyói templomépítő lelkész-esperes fiaként, Kissolymoson született 1909. november 13-án. Elelmi és középiskolai tanulmányait Brassóban kezdte meg, és az egykori székelykeresztúri unitárius főgimnáziumban fejezte be. Teológiai tanulmányait a kolozsvári Unitárius Teológiai Akadémián végezte, közben az 1930/31. tanévben a marburgi teológiai fakultáson tanult. 1932/34. években az angliai unitáriusok oxfordi teológiai főiskoláján, a Manchester College-ban folytatta tanulmányait. 1934 júniusában Kolozsvárt unitárius lelkészsképesítő vizsgát tett. 1934 őszétől 1938 tavaszáig a franciaországi Strassbourg egyetemének teológiai fakultásán dolgozott, ahol 1938-ban az újszövetségi szakcsoportból teológiai doktori vizsgát tett. Doktori értekezése francia nyelven jelent meg, és abban a huszadik század nagy szabadelvű teológusának, Albert Schweitzernek újszövetségi vonatkozású tanításait elemezte.

Külföldi tanulmányútjáról hazatérve, 1938–43 közötti években Sepsiszentgyörgy unitárius lelkésze, közben 1940-ben teológiai m. tanári vizsgát tesz. Az Egyházi Főtanács a Gálfi Lőrinc elhalálozásával megüresedett újszövetségi tanszékre választja meg, professzori működését 1943. április 1-én kezdte meg. Amikor az unitárius, református és evangélikus akadémiákból megalakult 1949 januárjában az Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológiai Intézet, a bibliai tanszék professzori teendőit veszi át.

Egyházának bizalma már 1956-ban egyházi főjegyzővé választja. E tisztségre egyhangúan két alkalommal visszaválasztották. Már emlékeztünk arról, hogy a székelyudvarhelyi unitárius zsinat 1972. március 19-én egyhangúan választotta meg a romániai unitárius egyház püspökévé.

Hosszú évek óta részt vesz egyháza külügyi munkájában is. Jelen volt az IARF 1964. évi hágai, 1966. évi londoni és 1969. évi bostoni világkongresszusain. Két alkalommal képviselte egyházát Prágában a keresztény békekongresszusokon. Ausztriában részt vett a prágai békekongresszus bizottsági ülésén és

több alkalommal jelen volt, mint az IARF végrehajtó bizottságának rendes tagja a Svájcban, Hollandiában és NSZK-ban tartott üléseken.

Az egyház és az állam közötti jó viszony munkálása, valamint a béke érdekében kifejtett tevékenysége elismeréseképpen a román kormány két alkalommal magas kitüntetésben részesítette.

A püspökebeiktató ünnepélyre zsúfolásig megtelt az unitáriusok hatalmas barokk temploma Kolozsvárt. Dr. Barabássy László főgondnok jelentette, hogy dr. Kovács Lajos püspökké választását az Államtanács megerősítette és a hódolati esküt letette. Ezt követően a négy egyházkör esperese: Ürmössy Gyula sepsiszentgyörgyi, Nagy Béla sinfalvi, dr. Szász Dénes székelyudvarhelyi és Kolcsár Sándor marosvásárhelyi lelkészek kezükkel a püspök fejére téve bibliai idézetekkel indítják el új szolgálatának útjára. Végül a közel száz palástos unitárius lelkész nevében Máthé Zsigmond tb. esperes kéri isten áldását eljövendő munkásságára.

Dr. Kovács Lajos püspök ezt követően a templom szószerén Istenhez fohászkodik, majd a tiszta unitárius evangélium gondolatait fejtegeti tartalmas egyházi beszédében, Isten és az ember szolgálatára buzdítva szolgatársait és híveit. Reméljük, hogy beszédének teljes szövegét karácsonyi ünnepi számunkban közölhetjük.

Dr. Kovács Lajos püspök hirtelen jött megbetegedése következtében 38 fokos lázzal mondotta el székfoglaló prédikációját. Erre való tekintettel a templomban csak dr. Barabássy László egyházi főgondnok, Herineanu, kolozsvári orthodox püspök, az orthodox egyház szinódusa, pátriárkája és metropolitái nevében, Márton Áron gyulafehérvári püspök a katolikus egyház nevében, dr. Dalbert Péter professzor az IARF nevében és Ürmössy Gyula közügyigazgató-esperes a hívek és a papság nevében köszöntötte a püspököt, aki pár szóban magyar, román és német nyelven köszöntötte meg az üdvözléseket.

A templomi ünnepély után az ősi püspöki lakásban dr. Kovács Lajos püspök és felesége fogadást ad-

A kolozsvári püspökebeiktatást követő közebéden dr. Ferencz József püspök egyházunk üdvözlését tolmácsolja. Tőle jobbra — kissé takarva —, Márton Áron gyulafehérvári római katolikus püspök, dr. Barabássy László romániai unitárius főgondnok, Nenciu Gheorghe miniszterhelyettes, a romániai Vallásügyi Hivatal elnökhelyettese, Herineanu Teofil kolozsvári orthodox püspök — kissé takarva —, dr. Dalbert Péter svájci professzor, az IARF képviselője és dr. Mikó Imre v. főgondnok.

tak a templomban megjelent egyházi, állami és külföldi vendégek tiszteletére. A többi üdvözlét, köztük az egyházunk képviselőiben dr. Ferencz József püspök által elmondott köszöntés is, melyet maga és Bartók Béla főgondnok nevében mondott el, a fogadást követő banketten hangzott el. A banketten többek között az aradi orthodox püspök, a kolozsvári református püspök, a nagyszebeni evangélikus püspökhelyettes, a protestáns és orthodox teológiai intézetek rektorai, a szerb orthodox egyház püspökhelyettese és mások fejezték ki jókívánságaikat.

A külföldi unitáriusságot dr. Dalbert Péter professzor és egyházunk képviselőin kívül Berthe van Gennep asszony, az IARF titkárságának igazgatónője, az angliai unitáriusokat Kenneth Twinn londoni lelkész-könyvtáros, dr. Kovács püspök egykori oxfordi és strasbourgi tanuló társa és dr. Kafka Dusan, a csehszlovákiai unitárius egyház moderátor-lelkésze képviselte. A jelenlevők nagy szeretettel fogadták a Romániában és Magyarországon már több alkalommal is járt Twinn lelkész magyar nyelven mondott üdvözlő szavait.

Június 12-én, hétfőn az Egyházi Főtanács folytatta

rendes ülését, melynek keretében a szokásos adminisztratív jelentéseket tárgyalták meg. A Főtanács — mivel dr. Kovács Lajos püspökké választásával a főjegyzői tisztség megüresedett, addig is, amíg a tisztség betöltésére a következő Főtanácson sor kerülhet, egyhangúan felkérte és megbízta dr. Erdő János kolozsvári teológiai professzort a főjegyzői teendőik ellátásával.

A Főtanácson elhangzott jelentésekből örömmel értesültünk arról, hogy a nagy múltú Keresztény Magvető c. folyóirat a jövőben évente rendszeresen négy alkalommal fog megjelenni, és rövidesen újra kiadásra kerül néhai Ferencz József püspök Unitárius Kátéja, melynek új kiadását dr. Erdő János professzor és Lőrinczi László úrmösi lelkész rendezik sajtó alá. A hétfői főtanácsi ülést követő közebéden egyházunk képviselőiben Bartók Béla főgondnok mondott köszönetet a vendéglátásért. A püspökbekértató ünnepélyen egyházunk részéről mint vendégek jelen voltak özv. Filep Imréné főtisztelendő-asszony, dr. Antal Ferencné és Seps Jánosné egyházi tanácsosok és a püspök magyarországi rokonai képviselőiben Haasné Kovács Margit.

Olvastuk

A Szovjetunió Orosz Orthodox Egyháza külügyi hivatalának új vezetőjévé Tula és Belev metropolitáját, Juvenalijt nevezték ki, a betegsége miatt lemondott Nikodim metropolita utódjául.

Nikodim metropolita továbbra is elnöke marad a Keresztény Békekonferenciának és vezetője az Orosz Orthodox Egyház egyházközi kapcsolatokkal foglalkozó zsinati bizottságának.

A Vatikán rendezte a nyugati és északi lengyel egyházi területek státusát. VI. Pál pápa az Odera-Neisse államhatárnak megfelelően módosította az említett lengyel katolikus egyházmegyék határait.

A lengyel kormány pozitívan értékelte a Vatikán döntését. Ez a határozat teljesítette a lengyel katolikusoknak a Vatikánhoz intézett sokéves, többszörös kérését. A négy új lengyel egyházmegye a következő: Opole, Gorzow, Szczecin-Kamien és Koszalin-Kolobrzeg. A wroclawi érsekség területileg kisebb lett, mert ennek az egyházmegyének a Német Demokratikus Köztársaság területén fekvő részét a Görlitzben székelő apostoli adminisztratúrával egyesítették. A pápa az említett egyházmegyék élére püspököket nevezett ki.

A Keresztény Békekonferencia nevében Nikodim metropolita — elnök — és dr. Tóth Károly főtárgyaló nyilatkozatot tettek közzé, melyben üdvözlötték a Brüsszelben június 2—5. napjain tartott gyűlést, melyen a közvélemény képviselői az európai biztonság és együttműködés kérdéséről tárgyaltak.

A Keresztény Békekonferencia azon a véleményen van, hogy hasonló kezdeményezések az európai biztonság és együttműködés problémáját Európa népei érdeklődésének középpontjába fogják állítani. Mivel csaknem valamennyi európai kormány állást foglalt egy európai biztonsági és együttműködési konferencia összehívása mellett, igen fontos, hogy ennek a konferenciának az előkészítése széles alapon történjék. Meg vagyunk győződve arról, hogy így jogos reményünk lehet a konferencia sikerében. Ilyen módon el lehet jutni a hidegháború végleges megszüntetéséhez.

A Baptista Egyház lapjában, a Békehírnökben olvastuk, hogy Viczián János békéscsabai lelképásztor négy évre elvállalta a kanadai Toronto magyar baptista gyülekezetének a vezetését.

Dr. Fabiny Tibort, az evangélikus teológiai akadémia professzorát, a budapesti református teológiai akadémia benyújtott tanulmánya alapján teológiai doktorrá avatta. Tanulmányában Rákóczi Ferenc fejedelem valláspolitikai gondolatait ismertette. Rákóczi páratlan erőfeszítéssel, buzgón igyekezett arra, hogy „az egyes felekezetek széthúzó erőit integrálja, az ősi ellenfeleket kibékítse és a szabadságért küzdő nemzet szolgálatába állítsa”.

Fabiny professzor az Evangélikus Élet július 16-i számában adott nyilatkozatában megállapítja, hogy témaválasztását tudományos és ökumenikus érdekek mellett „jelentős társadalmi, politikai és egyházpolitikai szempont” is vezette. „A vezérő fejedelem valláspolitikai koncepciója egyedülálló jelenség hazánk történetében. Azt a céltudatos, következetes álláspontot képviselte ugyanis, hogy a PATRIA gondolata meg kell, hogy előzze a RELIGIO önző felekezeti érdekeit. Ez pedig csakis a nemzeti összefogás szellemében volt — illetve lett volna! — keresztülvihető. Önmagától kínálkozott tehát számomra a történeti párhuzam, amelyre mint egyháztörténész, kötelességemnek véltem felhívni kortársaim figyelmét. Szocializmust építő népünk és egyházunk örömmel és büszkén vallja magát a szabadságharcok és forradalmak örökösének, és pedig népünk felemelkedésének abban a szakaszában, amelyet a nemzeti összefogás, a szövetségi politika jellemez. Tanulmányommal tehát nemcsak a Rákóczi-szabadságharc dicső korszakának és a fejedelem egyházpolitikai bölcsességének kívántam szerény emléket állítani, hanem egvúttal a nemzeti egység megteremtésén fáradozó államunk és a vele kötött egyezmény szellemében egvúttal munkálkodó egyházaink további jó viszonyát is igyekeztem munkálni.”

„Vallom — fejezte be nyilatkozatát Fabiny professzor —, hogy egyházainknak a hit erőivel nem egymás ellen, hanem egymásért kell élniük és szolgálniuk társadalmunkban.”

A magyarországi reformátusok az idén emlékeznek meg Szegedi Kis István halála 400. évfordulójáról. Wittenbergben tanult, és előbb Luther és Melancthon tanítványai közé tartozott. Életének későbbi szakaszában Calvin tudatos követőjévé lett. Ráckevei működése idején a Duna-melléki reformátusok generális szuperintendense, püspöke.

Dr. Nagy Barna professzor a „Református Egyház” 1967. évi januári számában „Mikor jelent meg az antitrinitarizmus a Duna-melléken” c. alapos tanulmá-

nyában részletesen ismerteti Szegedi Kis Istvánnak a Duna-melléki antitrinitárius hódítás ellen írt latin nyelvű művét, „Assertio vera de Trinitate...”. E munka, amint azt dr. Nagy Barna professzor megállapította, 1569. április 22-én készült el. A munkát már Szegedi Kis István halála után, Béza előszavával Genfben, 1573-ban adták ki.

Szegedi ellenfeleit „általában a spanyol Servet Mihály követőinek — Servetiani — nevezi.” Az antitrinitáriusok közül leggyakrabban Dávid Ferencet emlegeti. Sokszor hivatkozik Dávid latin és magyar nyelvű munkáira, melyekből dr. Nagy Barna megállapítása szerint általában egészen pontosan idéz, a levelek megjelölésével. Dávid művei közül a magyar nyelvű Rövid Magyarazatból és a Gyulafehérváron latin nyelven megjelent Brevis enarratio-ból, a gyulafehérvári hitvita leírásából idéz. Egy alkalommal Blandratát is megnevezi, és egyszer Erasmusra is hivatkozik.

Az egykori heves viták ma már csak a történelmet idézik. Szegedi Kis István egyházának hű fia volt, aki a török hódoltság zavaros esztendeiben hitéért fogságot szenvedett. Emlékét mi is tiszteljük.

Végül mint érdekességet megemlíthetjük, hogy Szegedi Kis Istvánnak az antitrinitáriusok Duna-mellékén történt jelentkezését követően megírt, fentebb említett latin nyelvű munkáját tanítványa, az a Skaricza Máté vitte ki Genfbe, aki később, 1588-ban Pécsen az unitárius Válaszúti Györggyel vitázott.

Arius újból a láthatáron? c. Ijjas Antal professzor az Új Ember májusi számában érdekes tanulmányt írt. A tudós szerző cikkében felteszi a kérdést, hogy miért kell erre az 1300 évvel ezelőtti történelmi tapasztalatra emlékezni. „Azért — írja — mert ma az egyistenhitnek — és ezúttal világviszonylatban — ugyanama meghökkenítő „kitágulása” előtt állunk, mint akkor, s az egyház nem adhatja fel ennek a monotheizmusnak kedvéért a maga, neki kinyilatkoztatott Szentháromság Egyisten-ismerését.” A monotheista nagyvallások közül a hinduizmus és az izlám képviseli ma Arius tanításait. Majd megállapításait így folytatja: „A kereszténység belüli felfogások visszatérési kísérlete az egyszemélyű Isten gondolatához. Az újjáéledő renanizmusnak a XVIII. század deizmusától ránk hagyott és Renantól továbbörökített homályos „istenség”-képe, amelyet elismer többek között a protestáns Harnack és a katolikus Loisy. És általában vallott a „modernistának” nevezett katolikus irányzat. A modern protestáns biblikusok között például Bultmann s elődei és utódai. Ezek nyíltan kimondják, hogy a kereszténység Isteneszméjének fejlődése szerintük téves utakra lépett, amikor a Niceai Zsinatban nem volt hajlandó elismerni „Árius racionalizmusát”. S ezeknek a gondolatoknak újra megvan a maguk csábító hatása még egyes mai katolikus gondolkodókra is.

Az Irodalomtörténeti Közlemények 1971. évi 5. számában Bán Imre debreceni professzor részletesen elemzi, ismerteti és méltatja „Az unitáriusok költészete” c. kötetet, melyet az Akadémiai Kiadó még 1967-ben jelentetett meg. A kötetet Stoll Béla, Tarnóc Márton és Varga Imre rendezte sajtó alá a dallamokat Papp Géza állította össze. Bán professzor értékeléséből idézzük a következőket: „A XVII. századi sorozat negyedik kötete egy meglehetősen zárt közösség, az erdélyi unitáriusok költészetét rendszerezi, ennek virágkorára, tehát kb. a század első öt évtizedére korlátozva anyagát. Nem érdektelen annak megállapítása, hogy az unitáriusok költői tevékenysége a visszaszorítás után, a befelé fordulás évtizedeiben bontakozott ki. Más vonatkozásban is meglepetés ez a kötet, különösen a benne foglalt anyag művészi színvonala okán. Egységes is, mert szinte teljes tisztaságában képviseli a késői reneszánsz, a manierizmus stílusváltozatát, főleg ennek formai—technikai eredményeit. Nem nehéz megállapítani, hogy ez a költészet Balassi és Rimay ígézetében jött létre, s erről már az 1627-ben — tehát viszonylag korán — keletkezett Thordai-féle zsoltárok is tanúskodnak.”

A romániai Kriterion Könyvkiadó László Ferenc szerkesztésében az 1970/71. évi romániai Bartók-ünnepségek szépirodalmi megnyilatkozásaiból új Bartók könyvet állított össze. E munkát a Népszabadságban Héra Zoltán méltatta. Rámutat arra, hogy az emlékezéseknek és a köszöntőknek ismétlődő motívuma a kelet-európai sors, szűkebben a Duna-táji sors. Veronica Porumbacu román író Bartókban a népek testvériségének következetes hirdetőjét, „a gyűlöletmentes, önzetlen nemzeti önérték” előfutárát köszönti.

A kötetben a költők is hódolnak Bartók szellemének. Ferencz S. István „Bartók végrendelete” c. verséből a Népszabadság is idézte az alábbi sorokat:

Billentyűk,
fehérek, feketék, fenyések,
— — — — —
ha kell arabul szóltok,
ha kell németül, szerbül,
ha kell románul, oroszul, angolul...
Ha kell Amerikához, Afrikához,
ha kell Európához,
ha kell a jégmezőkhöz szóltok...
Csak nekem fájtok bent
magyarul.

— — — — —
Csak a fájdalmat hagytam rátok
meg ezt a tisztán csengő pentaton hangsort:
Ember.

A kötetet, tisztelete jeléül, júniusi kolozsvári látogatásunk alkalmával a szerkesztő átnyújtotta Bartók Béla főgondnokunknak.

Látogatás a holland remonstráns egyháznál

A remonstráns egyház zsinatán, Hollandiában, Bartók Béla főgondnok felesége társaságában beszélget F. Palmboon dordrechtli lelkésszel.

Hollandia remonstráns egyháza a XVII. sz. elején szakadt ki a református egyházból és azóta önállóan éli életét. Szellemi előfutárunknak Arminiust tekintik és hozzájuk tartozott egykoron Hugo Grotius is.

A XVII. sz. közepétől a XVIII. sz. második feléig több mint 25 magyar unitárius lelkész és tanár tanult akadémiájukon, köztük hat későbbi unitárius püspök. Amikor a kolozsvári unitárius templom a XVII. sz. végén leégett, gyűjtést indítottak, melynek segítségével sikerült az akkori főtéri unitárius templomot, a mai római katolikus katedrális újráépíteni.

A nemzetközi baráti kapcsolatok ápolása céljából a holland remonstráns egyház tanácsa a körünkben járt moderátoruk, dr. Jan van Goudoever javaslatára elhatározta, hogy évi közgyűléseikre egy-egy testvéri egyház képviselőit meghívja. 1971-ben így járt körük-

ben W. McMillan, az észak-írországi unitáriusok moderátora, az IARF végrehajtó bizottságának tagja. Az 1972. jún. 2—3 napjain tartott évi közgyűlésükre a magyarországi unitárius egyház képviselőit Bartók Béla főgondnokot és dr. Ferencz József püspököt hívták meg. A közgyűlést megelőző napon Hilversum városában tartott német nyelvű előadást Bartók Béla főgondnok, édesapjáról, az emberről. A szép ünnepélyt a helyi zeneiskola fiatal növendékei, valamint az Amsterdamban élő Fried Géza magyar származású zongoraművész által előadott Bartók-művek gazdagították.

Az évi közgyűlést Dordrecht városában tartották. A város polgármestere a közgyűlés megnyitása előtt fogadta egyházunk küldötteit, és a remonstráns egyház vezetőit. Dr. J. J. van der Lee elmondotta, hogy fiatalabb éveiben ő is az IARF titkárai közé tartozott és most is nagyra becsüli ennek a szervezetnek jelentős munkáját.

A közgyűlésen az elnök, Fockema-Andrae, a rotterdami kereskedelmi kamara elnöke, köszöntötte küldötteinket. A jelenlevő mintegy kétszáz kiküldött nagy figyelemmel hallgatta püspökünk üdvözlő szavait.

A közgyűlést követő vasárnapon Bartók Béla főgondnok a rotterdami remonstráns gyülekezet összejövetelén, nagy számú hallgatóság előtt beszélt édesapjáról, dr. Ferencz József püspök pedig a haarlemi remonstráns templomban szolgált.

Képviselőink találkoztak néhány régi ismerőssel, de alkalmuk volt több remonstráns lelkesével és világival elbeszélgetni. A holland remonstráns egyház nemes haladó hagyományaihoz híven azok közé a holland egyházak közé tartozik, amelyek az EVT-ban részt vesznek és támogatják az egymás mellett élés és a béke gondolatát. 1945. óta nem küldenek misszionáriusokat külföldre, de szívesen támogatják a náluk tanuló idegen országok fiataljait.

A közgyűlés ünnepi vacsoráján Bartók Béla főgondnokunk és Ds. J. C. H. Jörg, a holland református egyház zsinatának elnöke egyaránt a béke és az egyetértés gondolatának jegyében szólaltak fel.

A közgyűlés napjaiban tanácskoztak a közeli Brüsszelben az európai biztonsági konferencia előkészítő bizottságának tagjai. Püspökünk, már említett felszólalásában, erre utalva hangsúlyozta — a jelenlevők helyeslése mellett — hogy Európa biztonsága nélkül a világ békéjét és jövőjét nem lehet biztosítani. Úgy véljük, hogy egy-egy ilyen találkozás is hozzájárul ahhoz, hogy a holland remonstránsok megismerjék szocialista hazánkban élő egyházaink életét és korábbi előítéleteiktől mentesen becsüljék meg a magyar egyházak munkáját, melyek hitvallásaikhoz hűségesen, a társadalmi problémák jelentőségének felismerésével képviselik a békés egymás mellett élés és a béke eszméjét.

VITA ZSIGMOND:

János Zsigmond gyulafehérvári akadémiajának terve

Az erdélyi magyar irodalom kiváló irodalom- és művelődéstörténésze, Vita Zsigmond nagyenyedi tanár, a Bethlen-kollégium könyvtárának volt vezetője, „Tudománnyal és cselekedettel” című műve már 1968-ban megjelent a bukaresti Irodalmi Könyvkiadónál, de mi csak nemrég jutottunk hozzá. A Bethlen Gábor és Pápai Páriz Ferenc összevont jelmondatainak címét viselő mű Erdély művelődéstörténetének legfőbb irányait és állomáshelyeit mutatja meg a fejedelemség megalakulásától egészen napjainkig, a magyar eseményekkel összefüggő román és olykor német vonatkozásaikkal együtt. Éppen e rendkívül gazdag anyag érdekességét bizonyítjuk, amikor kiemeljük a minket, unitáriusokat közvetlenül érintő első erdélyi akadémia, a még János Zsigmond által fölvetett s már professzorok fölkérése által határozottá vált elgondolásának az ismertetését. Jakab Elek, Szentmártoni Kálmán és mások részletesebb kutatásai mellett részünkről is elismerésre méltó *Vitának* ez a pontos adatokkal szolgáló, eddig csak vázként ismert ténynek tudományos áttekintésű rövid leírása.

Ebből az érdekes műből vesszük át Vita Zsigmond egyik tanulmánya alábbi sorait:

„Gyulafehérvár a XVI. század hatvanas-hetvenes éveiben már nemcsak fejedelmi székhely volt, hanem az erdélyi humanizmusnak is jelentős központja, amelynek szellemi életét papok, tudósok és művészek munkája és vitatkozásai tették élénké és mozgalmassá. János Zsigmond, a fiatal fejedelem szívesen látta udvarában a külföldi és hazai humanistákat, akik legtöbbször az alsóbb néprétegekből, a városi polgárságból kerültek ki, és ezért a reformáció antifeudális szárnyán bátran harcoltak a külső és belső reakciós törekvések ellen. Erasmust tanulmányozó tudós papok után a reformáció különböző irányzatának képviselői is gyakran megfordultak Gyulafehérváron. Maga a fejedelem előbb a református egyház tanításai felé hajlott, de 1567-ben Blandrata és Dávid Ferenc hatása alatt az unitárius egyház híve lett. Gyulafehérváron 1566-ban és 1568-ban zsinatok és hitviták zajlottak le, és a közben felállított királyi nyomdában Hofhalter Rafael hozzáfogott Dá-

vid Ferenc munkájának nyomtatásához. Az antitrinitarizmus tért hódított Erdélyben, hatását észrevehettük az egész kulturális életben.

A katolicizmus- és a Habsburg-birodalomellenes, ádáz politikai és eszmei küzdelem idején mindenik protestáns felekezet legfontosabb feladatának tartotta a nép meghódítását és különböző iskolák felállítását. Így nevelhettek maguknak a népből tanult embereket, prédikátorokat és tanítókat. Ezt a feladatot az unitarizmus erdélyi előtörése az egymással harcoló egyházak és az állami hatalom számára különösen sürgőssé tette.

A XVI. században a hazai diákság legfőképpen a wittenbergi egyetemet kereste fel. Nemcsak a wittenbergi egyetem törvényeit hozták magukkal haza, hanem az iskola tananyagát és Melanchtont követő humanista szellemét is. János Zsigmond és Báthory István idejében azonban még az olasz humanizmusnak volt erősebb hatása Erdélyben. Maga a fejedelem jól beszél olaszul, szívesen látott az udvarában olasz zenészeket, és az erdélyi ifjak a későbbi évtizedekben is gyakran keresték fel a páduai egyetemet. A páduai egyetemen főleg jogot és retorikát tanultak a diákok, tanulmányaik előkészítették őket a kancelláriai munkára. Bethlen tanácsára már erdélyi református ifjak is elmentek tanulni a páduai egyetemre.

Ezek a külföldi humanista példák hatottak János Zsigmondra is, amikor Szászsebesen vagy Gyulafehérváron akadémia felállítását akart megvalósítani. Az 1565-i kolozsvári országgyűlés bizonyára éppen a fejedelem kívánságára hozott határozatot „az fejérvári schola megépítésére, amelyben tudós személyek latint és görögöt tanítsanak”. Ezt az iskolát akadémiaivá akarta kiépíteni, ami abból is kitűnik, hogy 1567-ben Coelius Curio bázeli tudóst, 1569-ben pedig Petrus Ramust, a neves francia filozófust hívták meg tanárnak, illetőleg az akadémia megszervezésére. Curio 1569. november 24-én meghalt, Ramus pedig a politikai és egyházi harcok miatt nem jött le Erdélybe. A fejedelem korai halála (1571) ezt a tervet akkor meghiúsította, de a gyulafehérvári iskola, amelynek Gyulai Pál, a jeles humanista (aki egyébként unitárius volt; a Szerk. megjegyzése) is rektora volt (1568), mégis a legjelentősebb erdélyi iskolák sorába emel-

kedett. Rövid megszakítás után Ilosvai Benedek állította helyre a reformátusok gyulafehérvári iskoláját, utána 1584-től, mint Bod Péter írja, „igen nagy haszonnal és kedvességgel szolgált” Kassai Dávid Zsigmond. Ugyanakkor már működött az 1557-ben felállított marosvásárhelyi gimnázium is, amely azután kollégiummá fejlődött.

Az első kísérlet után Báthory István nevéhez fűződik az első erdélyi akadémia megalapítása, ő ugyan is 1581-ben egyetemi rangra emelte a kolozsvári jezsuita kollégiumot. 1603-ban Kolozsvár polgársága kiűzte a jezsuitákat, és így az ellenreformációt szolgáló egyetem megszűnt.

Közli: Sütő Nagy László

Az International Association for Religious Freedom Heidelbergben augusztus 15–25. napjain tartott világkongresszusáról lapunk karácsonyi számában fogunk részletesen beszámolni. A kongresszus végrehajtó bizottsága tiszteletére Heidelberg város polgármestere dr. Gerken fogadást adott. A fogadáson készült fenti kép első sorában balról jobbra dr. Greeley az IARF elnöke, dr. Gerken polgármester és dr. Schlötermann az IARF alelnöke, a második sorban dr. Kanák prágai professzor, Ferencz József püspök és dr. Hoenderdahl leydeni professzor láthatók.

Akinek a haja szála más tudományban őszült meg

Dr. Mikó Imre, a romániai Kritérium Könyvkiadó lektora „Az utolsó erdélyi polihisztor” c. könyvében az unitárius Brassai Sámuelről sokoldalú és színes Brassai portrét írt. Fenti címen az Élet és Tudomány február 25-i számában a szerző érdekes részleteket közöl könyvéből. Innen idézzük az alábbiakat:

„Ha Brassai Sámuel a 48-as forradalomban és szabadságharcban, a hova őszülő hajjal önként jelentkezett honvédként, történetesen elpusztul, a tudomány és hazafiság hőseként marad meg az utókor emlékezetében. Amikor 1833-ban Bölöni Farkas Sándor a kolozsvári Kaszinó nevében felkérte a néplap szerkesztésére, otthagya jól jövedelmező nevelői állását és válaszában azt írta: »...éltem, 's annak minden iparkodása honnyomé...« Első volt, aki unitárius kollégiumi be-

köszöntő beszédét nem latinul, hanem magyarul mondta el 1837-ben. 1848. április 16-án így köszöntötte a Vasárnapi Újság vezércikkében a forradalmat: »Legyen meg a nép akarata!«

Tudományos felfedezéseinek legjava is a szabadságharc előtti időből származik. Nevelési elvei: a gyermek nevelhetősége, a felvilágosítás és meggyőzés módszere, a magoltatás helyett az önálló gondolkodás fejlesztése, az ész pallérozása matematikai és nyelvtani ismeretek útján — ekkor alakulnak ki. Bankismeretében (1842) »polgárosodás segédeszközeinek« megválasztására figyelmeztet ő, a brassói szász polgárosság és a torockói jobbagy-bányászok ivadéka. Darwinista elveket vall Darwin előtt, amikor 1836-ban A fűvészet elveinek vázolatában úgy mutatja be a »növény-

országot, mint a teremtmények nagy láncza egy szakaszát«. Bécsi tisztelője, St. L. Endlicher professzor Brassai actinophyllának nevez el róla egy ausztráliai repkényfajtát, amelynek ma harmincöt génuszát tartja nyilván a botanika. Ebben az időben nyeri meg a Kolozsvárt tartózkodó Erkel Ferencet a magyar zenének, amint erről később a nagy zeneköltő maga vall, s írja színházi és zenekritikáit. A gyönyörűségről szóló cikksorozatában (1883) pedig új esztétikai elveket fejt ki.

Dr. Mikó Imre Brassairól szóló könyve Magyarországra is 1400 példányban érkezett meg, de a budapesti könyvesboltokban pár nap alatt szétkapkodták. Könyvéről eddig a Valóság, a Magyar Tudomány és az Élet és Tudomány című szemlék emlékeztek meg nagy elismeréssel.

NEM BÜSZKESÉGÜNK BEN

és erőnkben jövünk Hozzád, Felséges Urunk, hanem alázatosan, csekélységünk tudatában, hogy Te állíts talpra és emelj föl bennünket.

Nem mint szentek közeledünk Hozzád, hanem mint bűnösök, hogy megszabadíts a gonosztól és megments a bizonytalanságtól, s törékenységünkől.

Mint teremtmények jövünk Hozzád, bemocskolva, hogy gonoszságainkat eltöröld, szívünket pedig az igazságosság és szentség szellemével töltsd el.

Akik a büszkeség útját járják, eltapossák a földön az életet, és lép-teik nyomán a zsenge, zöld fű vércseppel harmatos. Örüljenek és adjanak neked hálát, Uram, mert övék a mai nap. De megköszönöm, hogy a kicsinyek sorsát juttattad nekem, azokét, akik szenvednek és terhet

hordoznak, arcukat a sötétbe rejtik, sóhajaikat pedig elfojtják.

Szenvedésük szívverése a Te éjszakád mélységében dobban és minden fájdalomuk a Te mély csöndeségedbe hull. Övék a Holnap.

Rabindranath Tagore

Tagore fenti gondolatai az Új Ember c. katolikus hetilap jún. 4-i számában kerültek közlésre. Örvendünk annak, hogy katolikus testvéreink elfogultság nélkül idézik azoknak az igazi nagyoknak a gondolatait, akik minden jóérzésű embert egyaránt gyönyörködtetnek. Tagore gondolatainak idézését aktuálisá teszi az is, hogy a júniusban hazánkban járt Indira Gandhi miniszterelnökasszony egyik interjújában ked-

vesen emlékezett vissza arra, hogy tanulmányait ő is Rabindranath Tagore santaniketani főiskoláján kezdte meg. Tagore büszkén vallotta magát az indiai Brahmo Samaj egyház tagjának. Ez a szellemi mozgalom a hindu és a keresztény vallás szintézisét akarta megvalósítani. Híveik közül sokan élen jártak az indiai szabadságküzdelmekben. A Brahmo Samaj calcuttai központja az elsők között volt, akik segítséget nyújtottak a Bangla Desh területéről annak idején indiai földre menekülteknek. Angol nyelven megjelenő „Indian Messenger” c. szemléjüket egyházunk címére is rendszeresen megküldik. A Brahmo Samaj tagja az I. A. R. F. világszervezetének, és képviselőik ott voltak az elmúlt nyáron Heidelbergben tartott kongresszuson is.

HÍREK

Őszi hálaadó ünnepünkön, szeptember 24-én templomainkban úrvacsorát osztunk. Az Urasztala megterítéséhez híveink szíves adományait kérjük az egyházközösségek előjáróságai.

Gyülekezeti összejövetelek: V., Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben renoválás miatt csak nov. 4-én és dec. 2-án, IX., Hőgyes E. utcai gyülekezeti teremben: okt. 15-én és nov. 19-én.

Dr. Bartha Tibor debreceni református püspök, zsinati elnök, a Magyarországi Ökumenikus Tanács elnöke júl. 13-án töltötte be életének 60. évét. Szeretettel köszöntöttük ebből az alkalomból és életére továbbra is Isten gazdag áldását kérjük.

Dr. Harrington Sz. Donald New York-i unitárius lelkész szolgált aug. 27-én a Hőgyes Endre utcai templomban, Budapesten. 1939-ben e templomban esküdt örök hűséget feleségének, Szánthó Vilma okleveles unitárius lelkésznek. Abban a palástban szolgált, melyet feleségétől az esküvőre kapott. E palástot dr. Harrington később Amerikából ajándékként egyházunknak küldte meg.

Augusztus 5-én dr. Greeley az IARF elnöke prédikált a Nagy Ignác utcai templomban. Az istentisztelet végén Mukerjee indiai professzor, az IARF-hez tartozó Brahma Samaj képviselője mondott áldást.

Lovász Zoltán és neje Bencze Vilma — Bogárka, ill. Ifj. Bencze Márton és neje Terezi Franciska házasságát Isten gyermekkel áldotta meg. A szülőknek és a boldog nagyapának, Bencze Márton lelkésznek szeretettel gratulálunk.

Abrudbányai Örkény és Bakos Teréz augusztus 5-én a budapesti unitárius templomban kérték házasságukra Isten áldását. A szolgálatot Huszti János lelkész végezte. A fiataloknak sok boldogságot kívánunk.

Az első keresztény békeszemináriumot a KBK jún. 13–15. napjain rendezte meg a Prága melletti Kladno városában a lezszerelés kérdéséről. A szeminárium munkájában hazánkban több protestáns felekezet jeles képviselője vett részt. Úgy értesültünk, hogy újabb hasonló tanulmányi alkalom összehívására is sor kerül. Örövendénk ha erre a munkatalálkozóra egyházunk képviselőit is meghívják a rendezők.

A Remonstrans Weekblad, a holland remonstráns egyház hetilapjának 1972. május 31-i számában dr. Jan van Goudoever moderátor ismertette a magyarországi unitárius egyház életét abból az alkalomból, hogy évi közgyűlésükre meghívták egyházunk képviselőit. Az érdekesen megírt cikket Kodály Zoltán egykori felvétele illusztrálja, melyen a fiatal Bartók Béla kezében tartja Béla fiát — főgondnokunkat.

Timkó Imre dr. teológiai professzort választotta meg a hajdúdorogi görög katolikus egyházmegye és a miskolci adminisztrátúra káptalani helynöké. Új felelősségteljes munkakörében szeretettel köszöntjük.

Bottyán János: Hitünk hősei c. a református zsinati iroda kiadásában 1971-ben megjelent könyvét minden unitárius ember is érdeklődéssel olvashatja. A kötetben közölt 25 riport egyben érdekesen, életrajzszerűen, de nagyon olvasmányosan mutatja be a református egyház hőseit a XVI. századtól napjainkig.

A Szabadegyházak Tanácsa Budapesten továbbképző tanfolyamot tart a hozzá tartozó egyházak lelképásztorai részére. Az előadassorozatot keretében a Tanács időről időre meghívja a magyarországi egyházak képviselőit, hogy saját egyházuk történetéről, életéről előadást tartsanak. Gerő Sándor professzor, a baptista szeminárium dékánja köszöntötte az áprilisi előadáson megjelent dr. Ferencz József püspököt és Szász János lelkész, teológiai előadó tanárt. Szász János lelkész előadásában ismertette egyházunk történetét, hitelveit, jelenlegi életét. Az előadáshoz többen szoltak hozzá a jelenlevő hallgatók közül.

Külföldi hírek

Az IARF Information Service c. szemléjének, 1972. évi nyári száma megjelent június elején, melyben főként a heidelbergi kongresszus előkészítésével foglalkoztak. Reméljük, hogy az új főtávkár munkába állásával, 1972 őszétől kezdődően e szemle tárgyilagossabb hangot üt meg és híryanagában nemcsak a „beküldött írásokat” közli, hanem valóban „tájékoztatót” ad a tagesegyházak életének fontosabb eseményeiről.

H. Winder az angol unitáriusok 1972/73. évre megválasztott elnöke szeretettel viszonozta a hozzá küldött jókívánságokat. Egyházunk régi barátját köszöntjük új tisztségében.

Az angliai unitárius és az amerikai unitárius-univerzalista egyházak vezetői köszönetet mondtak évi közgyűlésükre küldött jó kívánságainkért. Üdvözlő levelünket, mindkét közgyűlés népes hallgatósága előtt felolvasták.

Az európai országok egyházainak a harmadik világ népei körében végzett missziós tevékenységéről nem mindig szívesen adunk hírt, mert hiszen ahhoz nem egyszer politika is tapadt. A lepra elleni evangéliumi misszió azonban megérdemli, hogy arra az érdeklődők figyelmét felhívjuk. E munka európai titkára: Dr. P. C. Tourelle, címe: 6 rue des Fossés, 1110 Morges, Svájc, akitől az érdeklődők kérésükre megkaphatják e munkát ismertető időközi kiadványokat. Tourelle lelkész fiatalabb éveiben az EVT egyik titkára volt.

Az angliai Rochdale unitárius gyülekezete az elmúlt tavasszal a templom helyreállításának céljaira vásárt rendezett, melyre sokan elküldötték adományaikat. Köztük volt egy futball-labda, melyen az ismert sztár George Best aláírása szerepelt, továbbá egy másik labda, melyet a Manchester United futbalcsapat összes játékosai aláírt. Az adományküldők között szerepelt a neves filmsztár Richard Burton is.

Dr. W. R. M. Noordhoff, legutóbb rotterdami remonstráns lelkész, aki hosszú éveken át az IARF egyik titkára volt 1972. április 14-én elhunyt. Jó barátja volt egyházunknak, 1958-ban Rotterdamban ő fogadta egyházunk küldöttéit. Özvegyének tolmácsoltuk őszinte részvétünket, aki azt meleg hangú levélben köszönte meg.

Dr. Harrington S. Donald és felesége Szánthó Vilma száz dollárt adományoztak a kocsordi lelkész lakás helyreállításának költségeire. Köszönjük kedves adományukat, amelyik annál is kedvesebb, mert hiszen dr. Harrington mint fiatal lelkész 1939-ben jelen volt a kocsordi unitárius templom felszentelési ünnepélyén.

A kolozsvári Brassai Sámuel Gimnázium, az egykori unitárius kollégium május 25-én emlékezett meg az új épület használatba vételének 70. évfordulójáról. Az 1901/2. évben, az új épületben először érettségizettek közül hárman voltak jelen dr. Várfalvi Mór ny. tordai ügyvéd, dr. Kis Jenő ny. járásbíró és Gálfi András ny. unitárius lelkész. Az ünnepélyen számos vendég is részt vett, köztük dr. Gál Miklós egykori egyházi főgondnokunk is.

Márkos András tanár, szobrászművész a budapesti unitárius diákokthoz egykori növendéke Kolozsvárról váratlanul elhunyt. A család gyászában mi is őszinte szeretettel osztozunk.

Dr. Buri Fritz bázei egyetemi tanár, aki korábban igen aktívan vett részt az IARF munkájában, amerikai tanulmányútról „Gott in America” c. kötetében számol be.

Sölle Dorothee írónő keresztény etikai gondolatokat kifejező írása jelent meg „Phantasie und Gehorsam” címen.

Tricontinental c. jelenik meg Kubában. Az afrikai, ázsiai és latin-amerikai népek szolidaritási bizottságának a szerkesztésében egy érdekes szemle, La Habanából lapunk címére is megküldtek. Egyházunk tagjai együtt éreznek a harmadik világ népeivel, akiknek igaz és jogos törekvéseit másodlagos és jó igyekezettel mindig támogatjuk.

Nigériában, a fővárosban eddig is működött — évek óta — egy unitárius gyülekezet, melynek tagjai és vezetői mind nigériai lakosok. Most érkekes levelet kaptunk Nigéria keleti tartományából, Umiahából, F. A. Nwamara elnöktől, aki szeretettel értesített arról, hogy vezetése alatt új unitárius gyülekezet alakult. Jó kívánságainkat küldjük az afrikai földrészen élő új unitárius testvéreinknek.

Grunder Paul kreuzlingeni szabadelvű lelkész meghívták St. Gallen város központi gyülekezetébe. Grunder lelkész elnöke a Schweizerischer Verein für Freies Christentum-nak. Új munkahelyén szeretettel köszöntjük.

Japán nyelven jelent meg az amerikai unitárius univerzalista Sophia Fahs által szerkesztett és a szülők számára segédkönyvként egybeállított valláskönyve Satoshi Arai fordításában. E munka támogatja a szülőket, hogy gyermekeiket korszerű módon vezessék be a vallás ismeretébe. A japán kiadáshoz írt utószavában a fordító azt mondja, hogy ez a munka a XXI. század részére szól, prófétai hangja a jövőt vetíti elénk.

A Schweizerisches Reformiertes Volksblatt 1972. júl. 20. számában beszámolólt olvastunk az Albert Schweitzer által alapított lambarerei kórház átalakításáról. A régi tradicionális szellemében vezetett gyógyító munkát — melyért dr. Schweitzert életében és főként halála után sokan kritizálták — modern és korszerű, a higiénia minden követelményének megfelelő kórházi szolgálat váltja fel. A nagyvilág egyébként 1975-re készül, hogy méltóképpen ünnepelje meg a nagy humanista születésének századik évfordulóját.

Az IARF képviselőiben dr. Jan van Goudoever a holland remonstráns egyház moderátor-lelkésze vett részt az elmúlt nyáron Stockholmban tartott környezetvédelmi konferencián.

Dr. Kanák Miroslav professzort választotta meg az 1972/73. akadémiai évre dékánjául a csehszlovák csehizta egyház prágai Husz Jánosról elnevezett teológiai fakultása. Kanák dr., egyházunk régi barátja, aki részt vett 1968. évi zsinati ünnepségeinken is. Szeretettel köszöntjük.

Páskándi Géza romániai magyar író, akinek Dávid Ferenc drámáját — zsúfolt ház előtt — a Pesti Színház állandóan műsorán tartja, új drámát írt Apáczai Csere Jánosról. Darabját a kolozsvári magyar színház elfogadta és rövidesen színpadra hozza. A dráma a Korunk c. kolozsvári folyóirat 1972. évi januári számában jelent meg.

Szőke Gyula

Amikor 1972. július 28-án a pest-
erzsébeti temetőben körülálltuk Sző-
ke Gyula pesterzsébeti gondnokunk
ravatalát, nemcsak özvegye, foga-
dott gyermekei és hozzátartozói fáj-
dalma nyilatkozott meg a feltörő
könnyekben, hanem az egész pest-
lőrinci unitárius egyházközség hívei-
nek fájdalma is. Az egyházközség
hívei, de ezen belül is elsősorban a
pesterzsébeti szórvány hívei, akik-
nek több mint egy negyedszázadon
keresztül volt gondnoka, fájó szív-
vel búcsúztak a mindenki által na-
gyon szeretett és nagyrabecsült Gyu-
la bácsitól.

Amíg nem kötötte, először csak
otthonában, majd később az ágyhoz
is betegsége, nem volt olyan isten-
tiszteletünk, hogy ő ne lett volna je-
len. Gondnoksága közel három év-

tizeden keresztül a pesterzsébeti
szórvány élte és Szőke Gyula el-
szakíthatatlanul összeforrtak. Nél-
küle semmi sem történhetett s min-
den megmozdulásnak mozgatója,
lendítője volt. 77 esztendőit élt, de
ennek a 77 esztendőnek erejéből és
energiájából mérték felett adott az
unitárius egyháznak.

Pestlőrincen a hosszú ideig hónap
első vasárnapján tartott szeretetven-
déségek élő harangja, mozgató ere-
je. Amíg fizikai ereje engedte fár-
adhatatlanul és odaadón végzett ne-
héz és könnyű feladatot egyformán,
ami mint gondnokra, a lelkész mel-
lett reá várt. És úgy végezte, hogy
az mindig szeretetből fakadó szol-
gálat volt a gyülekezet életéért és
előrehaladásáért.

Egyetemes egyházunk közgyűlésé-
nek tagja 1947-től haláláig. Temeté-
sekor dr. Ferencz József püspök így
búcsúztatta: „nemcsak az egyházköz-
ség, amelynek tagja volt, de az egész
egyetemes unitárius egyház is fáj-
dalmasan sokat veszített Szőke Gyu-
la halálával.”

Újra beigazolódtott, mint már any-
nyiszor, hogy minél jobban szere-
tünk valakit aki hűségéért, szerete-
téért sokat jelent számunkra, annak
elvéstése a pótolhatatlanság fájda-
lma sokkal inkább fáj. Így va-
gyunk most is, az ő halálával. Ezért
emléke mindnyájunk lelkében, akik
ismertük és szerettük őt, kitörölhe-
tetlenül él.

Ha áldott volt az élet — áldott az
emlék is.

Husztai János

Bélyegsarok

Az Egyesült Államok postája 1938-
ban az addigi elnökök arcképével je-
lentetett meg egy emlék sort. A 2
centes bélyegen a második elnök
John Adams, a 6 centes bélyegen a
hatodik elnök, az előbbi fia John
Quincy Adams látható. Apa és fia
a Quincy unitárius gyülekezetnek
volt tagja és mindketten a Quincy-i
unitárius templom kriptájában van-
nak eltemetve. John Adams 1797—
1801-ig volt elnök. Washington olda-
lán nyolc évig volt alelnök. Tagja az
első philadelphiai kongresszusnak
(1774). Jelentékeny része volt az
1776. július 4-i függetlenségi nyilat-
kozatban. Hollandiában volt követ.
Fia, John Quincy Adams hágai majd
berlini követ volt. 1825-től 1829-ig
volt az Egyesült Államok elnöke.
John Adams, mint az Egyesült Ál-
lamok első alelnöke kijelentette:
„Semmitől sem viszolygok annyira,
mint attól, hogy a köztársaság két
nagy pártra oszoljék.”

Pedig amitől tartott, bekövetke-
zett, két nagy párt — a demokraták
és a köztársaságiak versengenek az
elnöki székhely; s hogy kinek a jelölt-
je győz, azt a háttérben levő pénz-
csoportok irányítják és szabják meg.

Ez év novemberében is új elnököt
választ az amerikai nép, de mi uni-
táriusok hisszük, hogy végül felül-
kerekedik a józan ész és a béke dia-
dalmaskodik az egész világon.

Dr. Kiss József

Szász Jánosné, sz. Kaszai Anna júl.
26-án váratlanul elhunyt. Árván maradt
kislánya, Zsombor, és az egész család nagy
gyászában őszinte szívvel osztozunk.

Id. Bajor Jánosné, sz. Kolesár Anna
hosszú szenvedés után elhunyt. Hamvasz-
tás utáni búcsúztatásánál dr. Ferencz
József püspök szolgált. Bajor János deb-
receni lelkészünk és az egész család gyá-
szában őszinte együttérzéssel osztozunk.

Özv. Hegyi Gyuláné sz. Pákey Edit
hosszú szenvedés után elhunyt. Edesap-
ja, néhai Pákey Lajos építész tervezte
egykoron a kolozsvári új kollégiumot és
számos templomunkat. Nyugodjék cse-
neden.

Dr. Borbély Andor ny. tanár, a Ma-
gyar Tudományos Akadémia Földrajztu-
dományi Kutató Intézetének v. tudomá-
nyos munkatársa, aki fiatal éveiben a
kolozsvári unitárius kollégium felügyelő
tanára volt, 76 éves korában, Budapesten,
máj. 12-én elhalt. A Farkasréti temet-
őben nagyszámú tisztelőinek jelenlétében
búcsúztatta dr. Ferencz József püspök.
A MTA Földrajztudományi Kutató Inté-
zete nevében dr. Marosi Sándor, a Kar-
tográfiai Egyesület nevében dr. Bendefy
László, az ELTE földrajzi tanszéke nevé-
ben dr. Stegena Lajos professzor, a ré-
gi barátok nevében pedig dr. Eperjessy
Kálmán ny. főiskolai tanár vett búcsút
az elhunytól.

Dudás Miklós dr. hajdúdorogi görög
katolikus megyéspüspök július hó folya-
mán elhunyt. Holttestét a máriapócsi ba-
zilikában kriptájában helyezték örök nyuga-
lomra. Munkája és emlékezete legyen ál-
dott.

Dr. Bartha Vilmos ny. körzeti orvost
nagy részvét mellett temették el Pécsen,
jún. 16-án. Az elhunyt, néhai Abrudbá-
nyai Ödön nyomdokait követve, éveken
át lelkes buzgósággal és nagy áldozat-
készséggel töltötte be pécsi szórványunk
gondnoki tisztét. Emlékét megőrizzük.

Dr. Enyvvári Herbertné sz. Rákóczy
Éva sok szenvedés után fiatalon hagyta
itt szeretett családját. Nagy részvét mel-
lett — melyben a Magyar Nemzeti Bank
dolgozóinak nagy csoportja vett részt
búcsúztatta, dr. Ferencz József püspök,
jún. 28-án. A Nemzeti Bank kedves és
megbecsült dolgozóját dr. Meznerics Iván
igazgató búcsúztatta.

Halottak napján, november hó 1-én,
(szerdán du. 6 órakor) a budapesti egy-
házközség Nagy Ignác utcai templomá-
ban, a gyülekezet halottaira emlékezve
istentiszteletet tart, melyre szeretettel
várják mindazon híveinket, akik koráb-
ban vagy nemrégiben elhalt kedves ha-
lottakra emlékezni óhajtanak.

ISTENTISZTELETEK

URVACSORAOSZTÁS az őszi háláadó ünnepen, SZEPTEMBER
24-én, vasárnap:

V., Nagy Ignác u. 4.: de. 11

IX., Hőgyes E. u. 3.: de. 10

Pestlőrinc, Áll. lakótelep: de. 11; Erzsébet: de. 9; Vecsés: du. 4.

Mátyásföld, Baross u.: du. 4.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház
Felelős szerkesztő és kiadó:

Dr. Ferencz József

Budapest IX., Hőgyes Endre u. 3.

Táv.: 137—186.

A szerkesztő bizottság vezetője:
Bencze Márton

Tagjai: Bajor János és Szász János

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető
bármely postahivatalnál, a Posta hírlap-
üzleteiben és a Posta Központi Hírlap
Irodánál (KHI. Budapest V., József nádor
tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon,
valamint átutalással a KHI 215—96 162
pénzforgalmi jelzőszámra.

Évi előfizetési díj 30,— forint

Külföldre évi 36,— forint.

INDEX: 25.842

72.2776/2-3 — Zrínyi Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Bolgár Imre